

Posudek na disertační práci Mgr. Pavly Boučkové

Ochrana před diskriminací v oblasti hospodářských a sociálních práv

1. Téma práce:

Problematika ochrany před diskriminací v oblasti hospodářských a sociálních práv je v České republice velmi aktuální. Česká republika dosud nepřijala antidiskriminační legislativu v rozsahu vyžadovaném jejím členstvím v EU, úprava zaktovená v Zákoníku práce je neúplná. Otázka implementace mezinárodních smluv v této oblasti není zcela dořešena.

2. Cíl a metody práce

Cíl a metody práce jsou formulovány na str. 5: Je jimi osvětlení významu principu rovnosti pro vznik soudně vymahatelných nároků z hospodářských a sociálních práv. Autorka postupuje od rozboru obsahu principu nediskriminace a rovnosti jako součásti obecné mezinárodně právní úpravy k typologii legislativních závazků států spojených s realizací mezinárodně právní odpovědnosti v souvislosti se zásadou zajištění rovnosti a nediskriminace, a uzavírá analýzou obecné povahy diskriminačních důvodů. Úhlem pohledu jsou zejména závazky vznikající státním orgánům z mezinárodně právních standardů ochrany těchto práv.

3. Členění práce

Práce je členěna na část zaměřenou na princip rovnosti a nediskriminace v kontextu mezinárodně právně ochrany lidských práv (I), na kapitulu o Typologii diskriminační charakteristiky (II) a na část „Rovnost a zákaz diskriminace ve vztahu k hospodářským a sociálním právům“ (III). Je zvláštní, že závěru práce není věnována vlastní část, pouze podkapitola práce (7). Zde bych autorce doporučila pro případ zveřejnění práce tuto strukturu znovu zvážit.

4. Formální požadavky

Stodvacettrístřánková, hustě tištěná práce odpovídá po všech stránkách nárokům na disertační práce. Bohatý poznámkový aparát (385 pozn.), seznam literatury i judikatury plně odpovídají kladeným nárokům. Jazyk práce je kultivovaný.

5. Obsah práce

Autorka si vytýčila za cíl osvětlit význam zásady rovnosti pro vznik soudně vymahatelných nároků z hospodářských a sociálních práv. Práci zahajuje historickým exkursem, který ústí do problematiky této ochrany v současnosti. Disertantka si klade otázku, zda preferenční režimy, resp. pozitivní opatření, jsou podřaditelné principu materiální rovnosti nebo představují výjimku z tohoto principu. Oba tyto přístupy považuje za možné. Správně podotýká, že princip rovnosti a nediskriminace je určen nikoliv k ochraně zájmu mešiny, ale znevýhodněného jednotlivce. Podrobně analyzuje judikaturu vztahující se k této problematice, např. rozsudek ESLP ve věci D.H. a ostatní proti České republice.

Velmi podnětné jsou úvahy o judiciabilitě principu rovnosti a nediskriminace: Autorka zde detailně analyzuje četná rozhodnutí ESLP, jeho přístup k přezkumu legitimního cíle zacházení, test přiměřenosti i meze volného uvážení států ve vztahu k principu volnosti. Autorka se nezastavuje na hranici mezistátního práva, nýbrž pouští se i na půdu práva komunitárního: Analyzuje rovnost a nediskriminaci nejprve v primárním, poté v sekundárním evropském právu a nevyhýbá se rozboru příslušné judikatury ESD. V této souvislosti se táže, jak daleko může zajít revize vnitrostátních pravidel judikaturou ESD, kdy je přípustné, aby soudy nahrazovaly zákonárce svou vlastní úvahou (s. 32). Odpověď je však dle mého názoru ne zcela jednoznačná a měla by být upřesněna v průběhu obhajoby: Autorka tematizuje na jedné straně „přehnané ingerence do vnitrostátní legislativní kompetence ze strany nadnárodního soudního orgánu“ (s. 33), na druhé konstatuje, že „v žádném případě nelze říci, že by judikatura Soudního dvora při výkladu principu rovnosti a diskriminace k takovému scestí směřovala“.

Prolínání úrovně mezistátního, mezinárodního práva na jedné a evropského a vnitrostátního práva na druhé straně je jedním z hlavních kladů práce. Příkladem může být část věnovaná typologii diskriminační charakteristiky, kdy P. Boučková uvádí jak charakteristiky obsažené v mezinárodním právu, v judikatuře mezinárodních judiciálních orgánů, jakož i obecnou diskriminační charakteristiku ve právu vnitrostátním. Zde se

autorka neomezuje na vnitrostátní právo České republiky, ale analyzuje judikaturu dalších zemí (Kanady, USA).

Těžiště práce spočívá v kapitole III týkající se principu rovnosti a diskriminace ve vztahu k hospodářským a sociálním právům (s. 66 an.). Vychází ze skutečnosti, že mezinárodně právní závazky ze socioekonomických práv jsou - na rozdíl od závazků občanské a politické povahy – primárně závazky k přijetí normativní úpravy určitého obsahu a bývají proto formulovány relativně vágně. Přesto jsou dle autorky závazky na konání, i když pouze postupné. To, že závazek zajistit vnitrostátní soudní vymahatelnost v úmluvách o zajištění socioekonomických práv není výslovně formulován, neznamená dle autorky, že tato práva vůbec soudně vymahatelná nejsou (s. 75). Vlastní soudní vymahatelnosti se autorka zabývá v textu od strany 86: Jako příklady příslušných rozhodnutí soudů uvádí rozhodnutí zejména Nejvyššího soudu Indie a Ústavního soudu jihoafrické republiky, které v souvislosti s těmito právy k zajištění minimálního standardu jednotlivce směřují. Tato analýza ústí logicky do části věnované přezkumu uvážení zákonodárce v této oblasti v judikatuře Ústavního soudu ČR: Zde disertantka správně podotýká, že přestože ÚS vychází ze zásady soudní vymahatelnosti sociálně ekonomických práv pouze na základě je rozvádějící legislativy, lze naleznout vysoký počet jeho rozhodnutí, v kterých tato pravidla aplikuje bezprostředně. V závěru práce autorka podtrhuje napětí mezi tradičně individuálním charakterem soudní spravedlnosti a de facto skupinově účinnou sociální spravedlnost charakteristickou pro tuto oblast práv. V tomto vztahu „vyhrává“ dle autorky ochrana jednotlivce: ochrana se musí přizpůsobit právu, o něž jde, a nikoliv naopak.

6. Hodnocení

Disertantka v práci prokázala hlubokou znalost zkoumané problematiky. Vysoko hodnotím analýzu zahraniční judikatury, způsob práce s literaturou i vyjádření vlastních názorů podepřených věcnými argumenty.

Práci doporučuji k obhajobě.

V Praze, 6. dubna 2008

